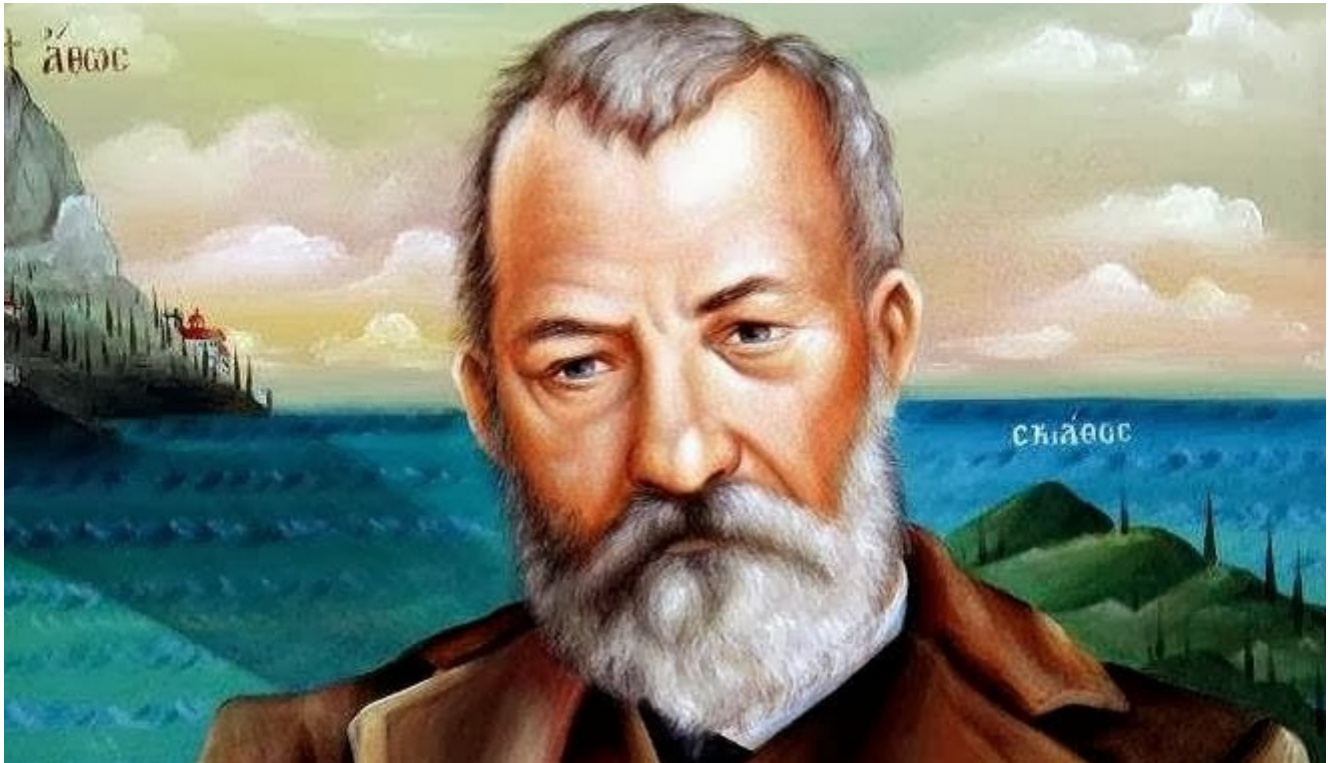


## Η φυσιολατρία του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας



Η φυσιολατρία του Παπαδιαμάντη δεν έχει καμιά σχέση με το νόημα που δόθηκε κατά καιρούς στην λέξη αυτή, δεν έχει δηλαδή σχέση με την λατρεία της φύσης κατά την αντίληψη των ειδωλολατρών. Ο άνθρωπος από την αρχή της εμφάνισής του στον πλανήτη είδε τις δυνάμεις και τα μυστήρια της φύσης και τα θεοποίησε. Ιδιαίτερα οι αρχαίοι Έλληνες έδωσαν ανθρώπινη υπόσταση με θεϊκές ιδιότητες στις δυνάμεις της φύσης. Από τότε όμως που ο άνθρωπος μελέτησε τη φύση και τους νόμους της την θαυμάζει βέβαια αλλά δεν την λατρεύει. Φτάνει μάλιστα στο σημείο να την εκμεταλλεύεται τόσο άγρια, ώστε η ίδια η φύση να επαναστατεί για την παραβίαση των νόμων που την διέπουν και να μας εκδικείται με τα ακραία φυσικά φαινόμενα.



Πηγή: [papadiamantes.blogspot.com](http://papadiamantes.blogspot.com)

Πώς προέκυψε αυτό; Προέκυψε μετά την πτώση των Πρωτοπλάστων. Η φύση που βγήκε από τα χέρια του Πλάστη ήταν ωραία και φιλική με τον άνθρωπο. Μετά την πτώση όμως η φύση εναντιώθηκε σε αυτήν την ανταρσία των Πρωτοπλάστων κατά του Θεού. Οι πατέρες της εκκλησίας μας λένε ότι, όταν βγήκε ο Αδάμ από τον Παράδεισο, η φύση δεν ήθελε να υποταγεί στον παραβάτη. Ο ήλιος δεν ήθελε να λάμπει, η σελήνη δεν ανέχονταν να φέγγει, τα άστρα κρύφτηκαν, για να μην βλέπουν τους αποστάτες, οι πηγές έπαυσαν να τρέχουν νερό, τα ποτάμια, ο αέρας, τα ζώα, τα φυτά, όλα αρνήθηκαν να υπηρετήσουν έναν επαναστάτη άνθρωπο, που ήταν μακριά από τον Θεό. Χρειάστηκε και πάλι η επέμβαση του Θεού, για να γίνει στο εξής κάπως ανεκτή η ζωή του. Διορθώθηκαν βέβαια τα πράγματα αλλά η ζημιά έγινε και γι' αυτό η φύση εξακολουθεί να είναι εχθρική απέναντι στους ανθρώπους και συχνά να δείχνει τα δόντια της και τους πληγώνει.

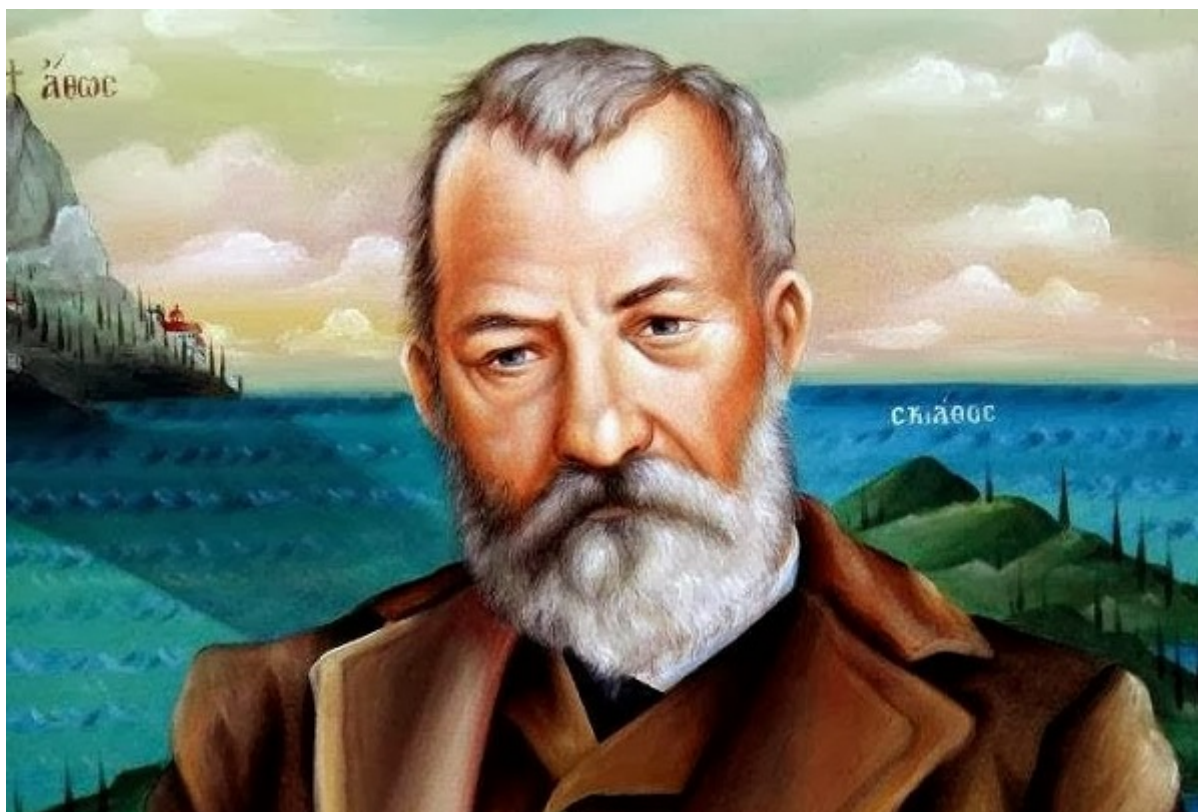
Οι ήρωες του Παπαδιαμάντη δεν κινούνται σε αυτό το κλίμα. Κρατούν μια άλλη στάση απέναντί της, όπως οι Τρεις Παίδες, για τους οποίους ο υμνωδός λέει: «*ουκ ελάτρευσαν την κτίσιν παρά τον κτίσαντα*». Η σχέση τους με τη φύση είναι άμεση και ζωτικής σημασίας. Δεν την διδάχτηκαν από καμιά περιβαλλοντική

εκπαίδευση, δεν την απέκτησαν από καμιά μαθητεία σε οικολογικό κίνημα, αλλά την διδάχτηκαν από την ίδια την φύση. Την φύση την βλέπουν ως δημιουργία του Θεού, ο οποίος την δημιούργησε «λίαν καλή». Κάθε καταστροφή της φύσης την θεωρούσαν προσβολή του Θεού, ο οποίος παρέχει στον άνθρωπο τόσα αγαθά.

Μέσα από τις περιγραφές του ο Παπαδιαμάντης μεταφέρει την ιδέα της μοναδικής ενότητας του σύμπαντος, στη βάση της οποίας είχε αναπτύξει το προσωπικό του ήθος. Τα φυσικά στοιχεία συμμετέχουν στο δράμα των ανθρώπων με τρόπο πάντα αληθοφανή. Η ιδιόμορφη σχέση του Παπαδιαμάντη με τη φύση εξελίσσεται σε σεβασμό απέναντι σε κάθε μορφή ζωής.

Ο Παπαδιαμάντης έζησε τα παιδικά του χρόνια πολύ έντονα και κοντά στη φύση και έχει πολλές ωραίες αναμνήσεις ιδίως στην περίοδο την Αθηναϊκή, κατά την οποία ήταν σκυμμένος σε κάποιο φτωχικό γραφείο και έγραφε συνεχώς και δεν είχε το χρόνο να βγει να απολαύσει τη φύση. Ποια φύση εξάλλου είχε η πρωτεύουσα τότε με την πυκνή δόμηση, την σκόνη και τους θορύβους. Τα αθηναϊκά διηγήματα αναφέρονται σε ιστορίες μιζέριας και φτώχειας αλλά αυτοί οι ήρωες δεν είναι πάντοτε φτωχότεροι των Σκιαθίτικων ηρώων, αλλά εκείνο που τους λείπει ήταν η απουσία της φύσης από την ζωή τους και αυτή η έλλειψη ισοδυναμεί με την απουσία του Θεού από την ζωή τους. Η επαφή αυτή με τη φύση και τα δημιουργήματα της φύσης ο Παπαδιαμάντης πιστεύει ότι οδηγεί τον άνθρωπο αναπόφευκτα στον δημιουργό της φύσης, από όπου απορρέει και ο σεβασμός απέναντί της. Ο Ιωάννης ο Δαμασκηνός χαρακτηρίζει την φύση ως τόπο του Θεού, αφού αποτελεί τον χώρο εκδήλωσης της πρόνοιας και της αγάπης του. Η φύση, όπως και το σώμα, δεν είναι ιδιοκτησία του ανθρώπου. Αυτά δεν τα δημιουργήσαμε εμείς, άλλος τα δημιούργησε, Εμείς είμαστε οι διαχειριστές αυτών των κεφαλαίων της φύσης και θα πρέπει να μην είμαστε καταχραστές αλλά καλοί οικονόμοι.





Έτσι ζουν και οι ήρωες του Παπαδιαμάντη στην Σκιάθο. Ο ίδιος έζησε πολύ έντονα την Σκιαθίτικη φύση και γι' αυτό αναπολούσε τα ανέμελα εκείνα παιδικά χρόνια, όπου ρουφούσε την φύση και την απολάμβανε. Κάθε τί από την Σκιαθίτικη φύση ήταν αντικείμενο παρατήρησης και θαυμασμού και αυτόν τον θαυμασμό του μας τον περιγράφει με τον πλέον γλαφυρό τρόπο. Έχει έναν γνήσιο λυρισμό, όπως το νιώθουν και οι ξωμάχοι, οι τσομπάνηδες και οι αγρότες της Σκιάθου. Με αυτήν την έννοια ο Παπαδιαμάντης ήταν ένας γνήσιος φυσιολάτρης. Η φυσιολατρία του Παπαδιαμάντη είναι το πρώτο χαρακτηριστικό που συναντά κανείς μόλις διαβάσει μερικές σειρές από τα γραφόμενά του. Δεν υπάρχει περίπτωση να μεταβεί σε έναν νέο τρόπο και να μην περιγράψει το τοπίο. Ο Παπαδιαμάντης με τον λόγο του ζωγραφίζει την φύση και συνεπώς σε έναν πραγματικό ζωγράφο είναι πολύ εύκολο να απεικονίσει αυτό το τοπίο στον καμβά του. Ο λυρισμός του Παπαδιαμάντη ξεχειλίζει μέσα από τις επιλεγμένες λέξεις του. Απολαύστε τον: «Εύτυχῆ τ' ἄρνάκια τὰ βόσκοντα ἐκεῖ στὰ πλάγια τοῦ βουνοῦ, πὸ φθάνουν ἕως τὴν κορυφὴν τῆς ράχης καὶ πηδοῦν καὶ χορεύουν, καὶ σὲ ἀπολαύουν ἐγγύθεν, καὶ μεθύουν, ὦ αὐγὴ, ἀπὸ τ' ἀρώματά σου. Πλέον εὐτυχῆ τὰ πουλάκια, πὸ πετοῦν ἀπὸ κλῶνα εἰς κλῶνα, καὶ σκιρτοῦν καὶ ἀναγαλλιάζουν εἰς τὴν θεῖαν ἐπαφὴν σου... Εὐτυχῆς κι ὁ βοσκός, πὸ τὸν ἐξύπνησες τώρα ναρκωμένον ἀπὸ τὴν δροσιάν σου, καὶ πετᾷ τὴν κάπαν του, κι ἄρπάζει τὴν μαγκούραν του καὶ τρέχει νὰ σαλαγήσῃ τὰ πρόβατα, νὰ ἐνεργήσῃ τὸν πρωινὸν ἀμολγόν, σφυρίζων καὶ ἄφροντις, καὶ τόσον πολὺ εὐτυχῆς, ὥστε οὔτε τὸ ὑποπτεύει».

Αυτό το γεγονός βοηθάει και τους κινηματογραφικούς εικονολήπτες να παρουσιάσουν αυτό το τοπίο κινηματογραφικά και τηλεοπτικά. Αν ήθελε κανείς να περιηγηθεί την Σκιάθο και να μάθει όλα τα μυστικά της φύσης και των ανθρώπων, δεν θα μπορούσε να βρει καλύτερο ξεναγό από τον Παπαδιαμάντη.

Απολαύστε και άλλες μαγικές εικόνες της φύσης, έτσι όπως τις περιγράφει ο Παπαδιαμάντης: «Αί τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐχρύσωναν ἀκόμη τὰς δύο ράχεις, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κοιλάδος. Κάτω, εἰς τὸ δάσος τὸ πυκνόν, βαθεῖα σκιά ἠπλοῦτο. Κορμοὶ κισσοστεφεῖς καὶ κλῶνες χιαστοὶ ἐσχημάτιζον ἀνήλια συμπλέγματα, ὅπου μεταξὺ τῶν φύλλων ἠκούοντο ἀτελείωτοι ψιθυρισμοὶ ἐρώτων. Εὐτυχῶς τὸ δάσος ἐνομίζετο κοινῶς ὡς στοιχειωμένον, ἄλλως θὰ τὸ εἶχε καταστρέψει κι αὐτὸ πρὸ πολλοῦ ὁ πέλεκυς τοῦ ὑλοτόμου. Αἱ τρεῖς γυναῖκες ἐπάτουν πότε ἐπὶ βρύων μαλακῶν, πότε ἐπὶ λίθων καὶ χαλίκων τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους. Ἡ ψυχὴ κ' ἠ καρδούλα των ἐδροσίσθη, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὴν βρύσιν τοῦ Δασκαλειοῦ». (ΑΛΙΒΑΝΙΣΤΟΣ)

### **Αλλά και στην περιγραφή της γυναικεία ομορφιάς είναι αξεπέραστος:**

«Ὡ ναί, ἀπήλαυσα... Τί ἄλλο θὰ ὠνειροπολοῦσα τάχα εἰς τὸν κόσμον; Τί ἄλλο, παρὰ μίαν στιγμὴν νὰ τὴν ἴδω;... Καὶ τώρα τὴν ἔβλεπα ἐπὶ πολλὰ λεπτά, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο νὰ ἦσαν σταγόνες πεσοῦσαι ἀπὸ τὸ κέρασμα τῆς θείας ἀμβροσίας εἰς τὴν τρυφὴν τοῦ παραδείσου. Ναί, ἐνθυμοῦμαι καλά. Τὰ παραπετάσματα ἦσαν ἀνεβασμένα, καὶ τὸ γυαλὶ τοῦ παραθύρου κατελάμπετο ἀπὸ τὴν λυχνίαν τὴν πλησίον, ἣτις πρέπει νὰ ἴστατο ἐπὶ τραπέζης κειμένης σύρριζα δίπλα εἰς τὸ παράθυρον. Εἶχεν ἔλθει κ' ἐκάθισε σιμὰ στὸ παράθυρον, βλέπουσα πρὸς τὴν τράπεζαν. Ἐφόρει λευκά· μόνον αἱ πλατεῖαι χειρῖδες τοῦ ὑποκαμίσου της εἶχον ἐρυθρὸν κέντημα. Ἐφερε τὸ ἐργόχειρον κρεμαστὸν περὶ τὸν θεῖον λαιμόν της, κ' ἔκυπτεν αὐτὴ ἐπὶ τῆς θεσπεσίας τραχηλιάς της, τῆς κολπουμένης μὲ πτυχὰς καὶ σχῆμα ἀνέφικτον εἰς τὴν πλέον ἰδεώδη πλαστικὴν. Ἐκυπτε, καὶ τί ἔκαμνεν; Ἴσως ἠρίθμει τὰς θηλειὰς τοῦ πλεξιμάτός της. Ἐπαλλε γοργὰ τὰς μακρὰς βελόνας της. Ὡ, μὲ αὐτὰς μοῦ εἶχε περονήσει τὴν καρδίαν» (ΡΟΔΙΝΑ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ)

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

<https://bit.ly/3LHVyC1>